

۷۵۰۰۰
صفت در
۵۰۰۰۰
۱۱۱۱

دیدگاه‌ها

درباره آثار دکتر محمد علی اسلامی ندوشن

مقدمه
درباره جاساد فرهنگ

به کوشش
حسین مسرت و پیام شمس الدین

مسرّت، حسین، ۱۳۳۹ / شمس‌الدینی، پیام، ۱۳۵۶.
دیدگاهها، درباره آثار دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن / به کوشش:
حسین مسرّت و پیام شمس‌الدینی.
تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۴.
ص. ۱۸۴

ISBN 978-964-325-370-7(set)
ISBN 978-964-325-425-4(vol 3)

فیبیا.
ج. ۳-۵ (چاپ اول: ۱۳۹۴) (فیبیا)
ج. ۳. درباره جامعه و فرهنگ
درباره آثار دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن.
اسلامی ندوشن، محمدعلی، ۱۳۰۴ - نقد و تفسیر.
نویسندگان ایرانی - قرن ۱۴ - نقد و تفسیر.
PIRV953 ۱۳۹۳ ۸۷/۸۹
۸۶۸/۳۶۲
۳۵۲۹۰۸۲

سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
شابک (دوره):
شابک:
وضعیت فهرست‌نویسی:
یادداشت:
مندیات:
زبان دیگر:
موضوع:
موضوع:
رده‌بندی دهده:
رده‌بندی دیوید:
شماره کتاب‌شناسی ملی:

دیدگاه‌ها

دفتر: رم، درباره جامعه و فرهنگ
به کوشش: حسین مسرّت و پیام شمس‌الدینی
چاپ اول: ۱۳۹۴
ناشر: شرکت سهامی انتشار
چاپخانه حیدری ۱۰۰ نسخه

دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نرسیده به میدان بهارستان، جنب خیابان ملت، شماره ۹۲
کدپستی: ۱۱۳۳۹۶۵۱۱۸ تلفن: ۳۳۹۰۴۵۹۲ دورنگار: ۳۹۷۸۸۶۸
WWW.ENTESHARCO.COM Email: info@entesharco.com
فروشگاه شماره ۱: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نبش خیابان ملت، شماره ۹۲، تلفن: ۳۳۱۱۴۰۴۴
فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان انقلاب، بازارچه کتاب، تلفن: ۶۶۴۱۳۶۸۴ دورنگار: ۶۶۹۶۷۱۰۴

فهرست

۵	دیباجه مرد آو زندگان
	ایران را از یاد نه (۱۳۴۰)
۱۱	ایران را از یاد ببریم (جموعه مقاله ها)/مصطفی رحیمی
	به دنبال سایه همای (۱۳۴۴)
۲۷	به دنبال سایه همای/داریوش اشرفی
۳۵	به دنبال سایه همای/نینار روحانی
	فرهنگ و شبه فرهنگ (۱۳۵۴)
۴۵	فرهنگ و شبه فرهنگ/پرویز اذکایی
۶۰	فرهنگ و شبه فرهنگ/فرزدق مقدسی (اسدی) (مترجم)
	سخن ها را بشنوم (۱۳۶۹)
۶۷	نقد و معرفی کتاب سخن ها را بشنوم/علی اکبر امینی
۷۹	فردا خیلی دیر است/دکتر مهدی پرهام
۹۲	اعتیاد و قاچاق، بلایی که کشور را رو به نابودی می برد/...
۹۵	صنعت یا کشاورزی؟ ناصر معتمدی
	ایران، لوک پیر (۱۳۷۰)
۱۰۷	گلگشتی در انتشارات فارسی/...

ایران و تنهایی اش (۱۳۷۶)

- ۱۱۱ گلگشتی در انتشارات فارسی / (...)
- ۱۱۳ معرفی کتاب‌های تازه / (...)
- ۱۱۵ هویت ایرانی از دیدگاه اسلامی ندوشن / علی اکبر جعفری ندوشن
- ۱۲۲ ایران و تنهایی اش / (...)

مرزهای ناپیدا (۱۳۷۶)

- ۱۲۹ حمد «مرزهای ناپیدا» وظیفه‌ای تعیین‌کننده... / کامران سلحشور
- ۱۳۴ چراغی را باید در پیش گرفت / محمد صادقی

ایران چه حرف برای گفتن دارد (۱۳۷۹)

- ۱۳۹ دستی بر سر و گردن ایران / کشیدن / علی اکبر زین‌العابدین همدانی
- ۱۴۴ پرسش از چیستی ریاست ایران امروز / معصومه علی اکبری

دیروز، امروز، فردا (۱۳۸۶)

- ۱۵۵ به قامت دماوند / محمد صادقی

راه و بی‌راه (۱۳۸۸)

- ۱۶۱ نگاهی به آثار تازه انتشار یافته دکتر اسلامی ندوشن / پریس بهرامی
- ۱۶۳ ضرورت سازگاری با دنیای جدید / محمد صادقی
- ۱۷۰ دغدغه‌های فردی ایران، به مناسبت انتشار کتاب راه و بی‌راه / محمد صادقی

پیوست‌ها

- ۱۷۵ اشاره‌ها
- ۱۸۱ کتاب‌شناسی نقدها

دیباچه گردآورندگان

دکتر محمد علی اسلامی ندوشن از ابتدای دهه چهل شمسی و با انتشار کتاب ایران را از یاد نبریم (۱۳۲۰) هجری قمری راه نقد جامعه ایرانی و فرهنگ آن نهاد. او پیشتر از آن با انتشار مقالاتی که هسته اولیه کتاب یاد شده بودند، خود را به عنوان وجدانی نگران برای جامعه و فرهنگ ایرانی شناسانده بود. نگرانی اسلامی ندوشن برای انسان معاصر و به تعبیر خود او انسان قرن حاضر، مضمون غالب دیگر مقالات او در این رشته از آثارش بوده است. این نگرانی آنگاه که از دید منتقدانی علاقمند به اسلامی ندوشن منعکس شد به صورت وحشتی همچون وحشت حافظ از انقلابات عصر خود ابراز شده است و آنگاه که از دید منتقدانی دیگر مشاهده شده به صورت اضطرابی بی مورد توصیف شده است. اما این مطلب و نکته مشترک آن است که اسلامی ندوشن به عنوان وجدانی نگرانی در نظر مردم سرطیف موافقان و مخالفان جایگاه ارزنده‌ای دارد.^۱

مسئله عقب ماندگی (۱۳۴۳) که بعدها ضمیمه‌ای شد بر کتاب به دنبال سایه همای (۱۳۴۴)، فرهنگ و شبه فرهنگ (۱۳۵۴) و ضمیمه گرانقدرش در چاپ‌های بعدی یعنی درباره آموزش (۱۳۵۶) و سرانجام کتاب ذکر مناقب حقوق بشر در جهان سوم (۱۳۵۷) دیگر حلقه‌های این زنجیره هستند که در

هریک برگوشه‌ای از معضلات و نابسامانی‌های جامعه ایران پیش از انقلاب انگشت نهاده‌اند.

مجموعه مصاحبه‌های مطبوعاتی اسلامی ندوشن با عنوان گفتگوها (۱۳۵۷) که بعدها در کتاب گفته‌ها و ناگفته‌ها (۱۳۷۵) درج شد، همراه با کتاب گفتیم و نگفتیم (۱۳۶۲)، گزیده‌ای از نوشته‌های اجتماعی و پیوستی بر کتاب کارنامه - مله اله (۱۳۷۷)، نیز حاصل همان نگاه منتقدانه مؤلف است به جامعه و فرهنگ ایران در بازه زمانی ده ساله پس از انقلاب اسلامی.

با انتشار رساله‌ها را با بشنوم (۱۳۶۹) حلقه دیگری در نوشتارهای فرهنگی- اجتماعی او در میانه روشن گشوده شد. حلقه‌ای که در آن با انتشار دو کتاب ایران، لوک پیر به همراه ترجمه و بایستنامه ایرانیان (۱۳۷۰) و ایران و تنهایی‌اش (۱۳۷۶) بار دیگر از مسئله اساسی «ایران را از یاد نبریم» به نسل جوان پس از انقلاب یادآوری شده است. مرزهای ناپیدا (۱۳۷۶)، هشدار روزگار (۱۳۸۲)، یگانگی در چندگانگی (۱۳۸۳) ایران چه حرفی برای گفتن دارد؟ (۱۳۸۴)، دیروز، امروز، فردا (۱۳۸۶) و کتاب راه و بی‌راه (۱۳۸۸) همگی حاصل تأملات اسلامی ندوشن درباره ایران و نقش آن در جهان دیگرگون شده پس از پایان جنگ سرد، ناکامی نظم نوین جهانی، فراگیر شدن تروریسم، بی‌سازمان یافته و وقایعی چون یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ است.

دامنه زمانی تألیف کتاب‌های مجموعه «جامعه و فرهنگ» از آثار اسلامی ندوشن و به تبع آن نقدهایی که بر آن نوشته شده‌اند، از نخستین روزهای آغاز جنگ سرد (پایان جنگ جهانی دوم) تا پایان آن (فروپاشی بلوک شرق) را شامل می‌شود؛ دورانی بسیار مهم برای تاریخ ایران و جهان که دو مقطع بزرگ از تاریخ ایران (کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و ۲۲ بهمن ۱۳۵۷) را دربرمی‌گیرد و تاروکاری پس از آن نیز کشیده می‌شود.

گفتن نتوانیم، نگفتن نتوانیم (۱۳۹۱) آخرین دفتر از این مجموعه است که در این بازه هم دغدغه‌های اسلامی ندوشن برای انسان قرن حاضر و نیازهای

بی پاسخ مانده‌اش را می‌توان سراغ گرفت. به این مجموعه باید دو کتاب پیروزی آینده دموکراسی (۱۳۲۸، ۱۳۹۳) و مبانی حقوق انسانی (۱۳۶۰، ۱۳۹۳) را نیز افزود که بدون ذکر از آنها منظومه فکری اسلامی ندوشن در باب اجتماعیات ناتمام می‌ماند.

آنچه پیش رو دارید، سومین دفتر از مجموعه دیدگاه‌ها، درباره آثار دکتر محمد علی اسلامی ندوشن است. روشن است که در این کتاب نقدهایی از نویسندگان، منتقدان ادبی، کتابشناسان و کتابگزاران گرد هم آمده‌اند که هر کدام به نقد و معرفی یکی از کتاب‌های پیش گفته در بند بالا پرداخته باشند. کوشندگان تلاش بسیاری برای شناسایی و گردآوری این مجموعه داشتند و چه بسا که باز هم مقالاتی در لابه لای راق و روزنامه‌ها، مجلات، جنگ‌ها و کتاب‌ها برایشان پوشیده مانده باشد. گردآوری بخشی از این مقالات حاصل ابتکار شخصی دکتر اسلامی ندوشن و پس از آن برنامه سجام یک گردآورندگان (حسین مسرت) برای تدوین کتابشناسی آثار اهل قلم یزد است. دریغ که در برخی موارد اطلاعات کتابشناسی این مقالات هنگام گردآوری به صورت کامل درج نشده‌اند و اکنون شناسایی برخی از آنها ناممکن و شاید محال می‌باشد، علی‌رغم پیشرفت داده‌پردازی در حوزه مطبوعات و در دسترس بودن اطلاعات. نشان بسیاری از مقالات مجلات قدیم در برخی از پایگاه‌های اطلاع‌رسانی.

تلاش شد حتی المقدور و تا آنجا که ممکن است بایکسان سازی و یکپارچه‌سازی خط‌ها به بازتاب روح زمانه‌ای خاص در مقالات آسیبی نرسد؛ با این حال در برخی از موارد حفظ پاره‌ای از ویژگی‌های خط و شیوه ضبط اعلام مرجع بود. دخالت گردآورندگان در متن مقالات چیزی نزدیک به هیچ است. تنها گاه به سنت امروزی ارجاع و استناد به دیگر مقالات حرف اختصاری «ص» را پیش از اعداد درج کرده‌ایم؛ سنتی که برخی از مجلات پیشین رعایت نمی‌کردند و در اینجا می‌توانست موجب اشتباه شود. برخی از اعلام بسیار نادروناشناس که روزگاری

حاضر ذهن خوانندگان جراید و مطبوعات بوده و امروزه به طاق نسیان سپرده شده‌اند، با قید معادل‌های فرهنگی آنها در پی نوشت‌ها معرفی شدند. این افزوده‌ها را با عدد تک درون قلاب در متن و نشانه (ویراستاران) در پایان آن مشخص کرده‌ایم.

کو شدگان سپاس و قدردانی خود را تقدیم می‌کنند به دست‌به‌کاران شرکت س. می انتشار که فرصت گردآوری، چاپ و نشر این مجموعه را به نگارندگان دادند؛ س. س. بایار جناب آقای محمد صادقی تشکر شود که در تلاشی مستمر و زمانی بیس‌اندازه سال تعداد متعددی مقاله، یادداشت و نقد در معرفی آثار دکتر اسلامی ندوشن نگاه داشته است؛ همچنین از جناب آقای فرزاد مقدسی (الاسدی) به خاطر ترجمه اختصاصی مقاله «فرهنگ و شبه‌فرهنگ» برای درج در این مجموعه؛ همچنین از مدیر نشر کارکنان مؤسسه حروفچینی شبستری که با صبوری و متانت این مجموعه را در صورت دفتری پراکنده از اوراق به هیأت کتابی درخور و شایسته درآوردند.

حسین مسرت
پیام شمس‌الدینی

پی‌نوشت‌ها:

۱. خلق و خوی ستایش‌گریز اسلامی ندوشن و پرهیز او از غوغا سالاری و رازگری هیچگاه اجازه پدید آمدن سلسله‌مراتبی از مریدان و مدیحه‌نویسان را به اطرافیان او نداده است. او خود همواره جوانبی از آداب را چنان رعایت کرده است که در حضور او همانگونه که مدهانه و تملق راهی نداشته، تخطئه و توطئه سکوت نیز راه نیافته است. از این روست که مقالاتی با لحن انتقادی و گاه انکاری نیز به این مجموعه راه یافته‌اند. این مقالات هرچه باشند، بخشی از تاریخ فکر و اندیشه ایرانی و گوشه‌ای از فضای تضارب افکار هستند و کاش بیشتر از آنچه که دیده‌ایم، اینگونه بود که در این کتاب می‌بینیم.